

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA

2004
4. volební období

676

Informace o pojišťování vývozních úvěrových rizik

předkládaná Exportní garanční a pojišťovací společností, a. s. (dále jen EGAP)
Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

Informace zachycuje vyhodnocení činnosti společnosti za období leden – prosinec 2003
a její členění odpovídá požadavkům zákona č. 58/1995 Sb., v platném znění.

Obsah:

- A. Základní údaje o Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a. s.**
- B. Úvod – souhrnné výsledky a význam pojišťovací činnosti v roce 2003**
- C. Pojištění se státní podporou**
 - C.1. Výsledky v pojištění se státní podporou v roce 2003**
 - C.2. Fondy a rezervy na pojištění se státní podporou**
 - C.3. Pojistná angažovanost a využití pojistné kapacity v roce 2003**
- D. Komerční pojištění v roce 2003**
- E. Pojištění malých a středních podniků**
- F. Likvidace pojistných událostí a vymáhání pohledávek v roce 2003**
- G. Výsledky hospodaření společnosti v roce 2003**
- H. Koncepce dalšího rozvoje společnosti**
- I. Mezinárodní vztahy společnosti**
- J. Další fungování EGAP v podmínkách členství v EU**

A. Základní údaje o Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a. s.

EGAP je akciovou společností plně vlastněnou státem, jehož akcionářská práva vykonávají ústřední orgány státní správy České republiky. Základní kapitál společnosti představuje od 10. listopadu 1995 částku 1 300 mil. Kč. Součástí základního kapitálu EGAP je 500 mil. Kč jako majetková účast EGAP v České exportní bance, a. s. (ČEB), což je v souladu s ustanovením § 4 odst. 2 zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, ve znění pozdějších předpisů.

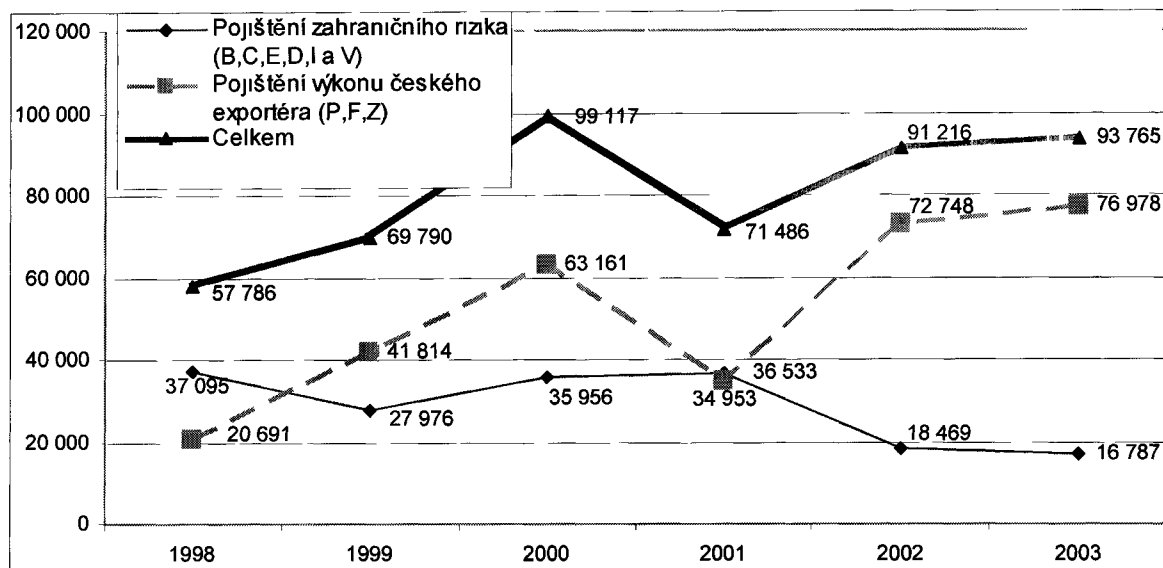
Stanovy společnosti byly na zasedání valné hromady v květnu 2002 upraveny v souladu se zákonem č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a odpovídají i znění zákona č. 282/2002 Sb., jímž byl naposledy novelizován zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou.

Rozložení hlasovacích práv mezi ústřední orgány státní správy, zastupující stát jako jediného akcionáře EGAP je následující:

Ministerstvo financí	520 hlasů
Ministerstvo průmyslu a obchodu	468 hlasů
Ministerstvo zemědělství	156 hlasů
Ministerstvo zahraničních věcí	156 hlasů

Složení představenstva a dozorčí rady společnosti, platné k 31. 12. 2003, je v příloze č. 1 této Informace.

Vývoj hodnoty vývozních kontraktů prostřednictvím úvěrového pojištění se státní podporou (v mil. Kč)

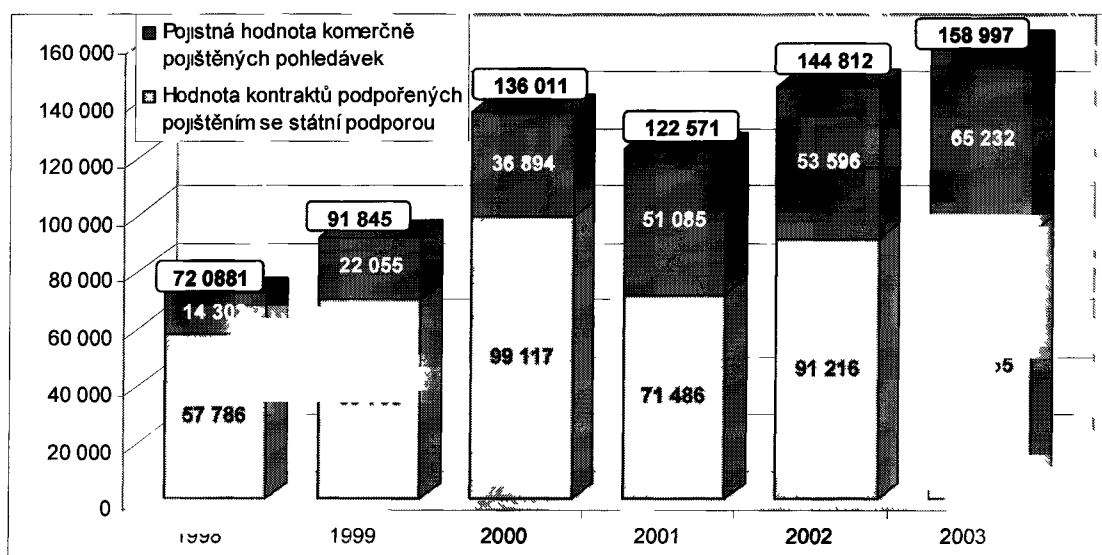

Z uvedených údajů je patrný trend trvalého růstu hodnoty vývozních aktivit podpořených pojištěním se státní podporou s tím, že rok 2000 znamená výrazný výkyv směrem nahoru z dlouhodobě soustavně rostoucího trendu. Tento výkyv byl způsoben koncentrací vývozních úvěrů a záruk za 2 rozsáhlé vývozní kontrakty – elektrárny Shen Tou v Číně a Afshin Elbistan v Turecku, kde v roce 2000 došlo ke kumulaci pojištění vývozních úvěrů a záruk za oba tyto kontrakty.

Nově definovaný souhrnný ukazatel vývozu podpořeného pojištěním pak vyjadřuje výsledný efekt na český vývoz, a to jako prostřednictvím pojištění se státní podporou (výše uvedený graf) jako jednoho z nástrojů státní podpory exportu, tak i prostřednictvím komerčního pojištění, které tuto činnost doplňuje a které umožňuje další expanzi českým vývozcům (v jeho rámci je zahrnuta např. obsluha malých a středních podniků). Vývoj souhrnných hodnot tohoto ukazatele vyjadřuje následující graf:

Graf č. 2

Vývoz podpořený úvěrovým pojištěním EGAP (v mil. Kč):

Poznámka: souhrnné částky za jednotlivé roky zahrnují hodnoty vývozních kontraktů podpořených pojištěním se státní podporou a pojistných hodnot pojištěných pohledávek komerčního pojištění

je součástí projektu elektrárny Shen Tou. Na celkovém objemu celoročního pojištění se tak předexportní financování podílelo 23,5 %.

Nejvýznamnější podíl (25,4 %) na celkovém objemu pojištění se státní podporou tak připadl na krátkodobé dodavatelské úvěry, a to především úvěry spojené s rozsáhlými kontrakty na vývoz černého uhlí na Slovensko.

Významné, i když objemově zatím méně rozsáhlé bylo i **pojištění investic českých právnických osob v zahraničí** proti tzv. čistým politickým rizikům, tj. vyvlastnění, znárodnění, zamezení transferu výnosů a politicky motivovanému násilnému poškození. Do konce roku 2003 byly nově uzavřeny pojistné smlouvy v hodnotě 1,6 mld. Kč. Investice pojištěných českých právnických osob směřovaly v roce 2003 do Bosny, Indie, Bulharska a Vietnamu.

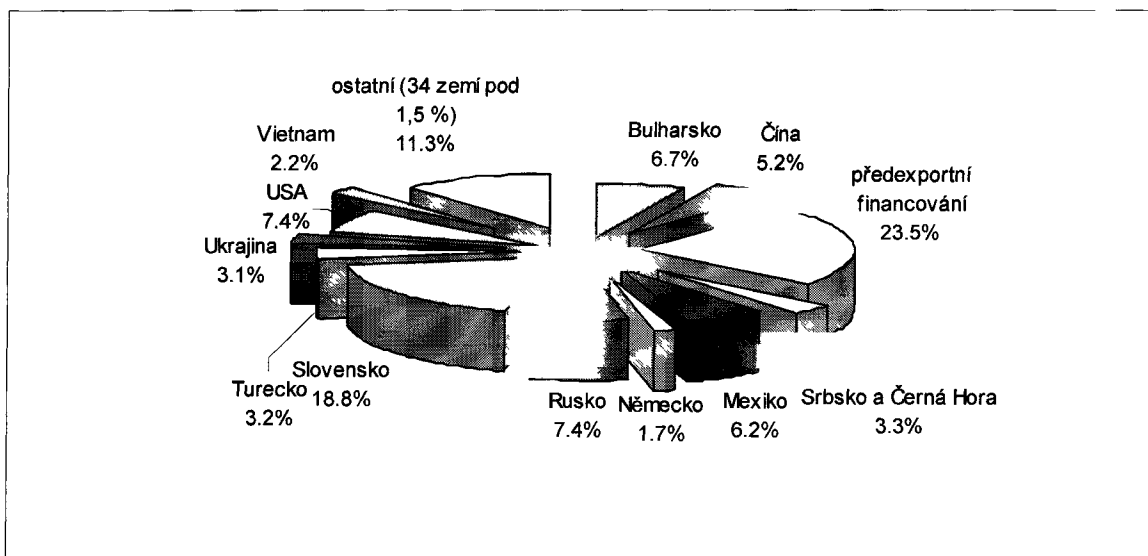
Pojištění bankovních záruk dosáhlo v roce 2003 celkového objemu 3,1 mld. Kč a na jeho dosažení bylo nutné sjednat 98 pojistných smluv. Průběh roku 2003 právě v počtu nově uzavřených pojistných smluv opět potvrdil, že se jedná o velmi žádaný a potřebný pojistný produkt, ovšem s relativně nízkými pojistnými hodnotami jednotlivých případů. Pojištění bankovních záruk využívají především vývozci strojírenského zboží a investičních celků, od nichž jejich zahraniční partneři vyžadují poskytování bankovních záruk především za nabídku, za akontaci a za dobré provedení kontraktu. Pomocí tohoto pojištění získávají vývozci lepší přístup k zárukám vystavovaným pro tyto účely bankami, neboť pojistky EGAP slouží bankám jako kolaterální ručení za záruky. Vzhledem k tomu, že záruky pokrývají zpravidla pouze 5 až 25 % hodnoty vývozního kontraktu, který je zpravidla financován hotovými platbami bez pojištění, je, jak už bylo v úvodní části uvedeno, celková hodnota takto podpořených vývozu několikanásobně vyšší než hodnota pojištěných záruk. Se 16,5% podílem na celkovém objemu nově uzavřených smluv bylo pojištění záruk čtvrtým nejvýznamnějším produktem EGAP.

V roce 2003 se podařilo udržet širokou teritoriální orientaci pojištění a rozložení pojištěných rizik. Se státní podporou byly pojištěny úvěry, investice českých právnických osob a bankovní záruky do celkem 46 zemí (v roce 2002 to bylo 36 zemí); téměř 90 % tohoto pojištění směřovalo do 12 zemí.

Specifickou položku představuje předexportní financování, kde EGAP kryje riziko řádného splnění vývozního kontraktu českými vývozci; z hlediska teritoriální struktury vývozu pojištěného se státní podporou se stalo nejvýznamnější teritoriální relací.

Graf č. 4

Vývozní úvěry pojištěné se státní podporou v členění na jednotlivé země (1. 1. - 31. 12. 2003):

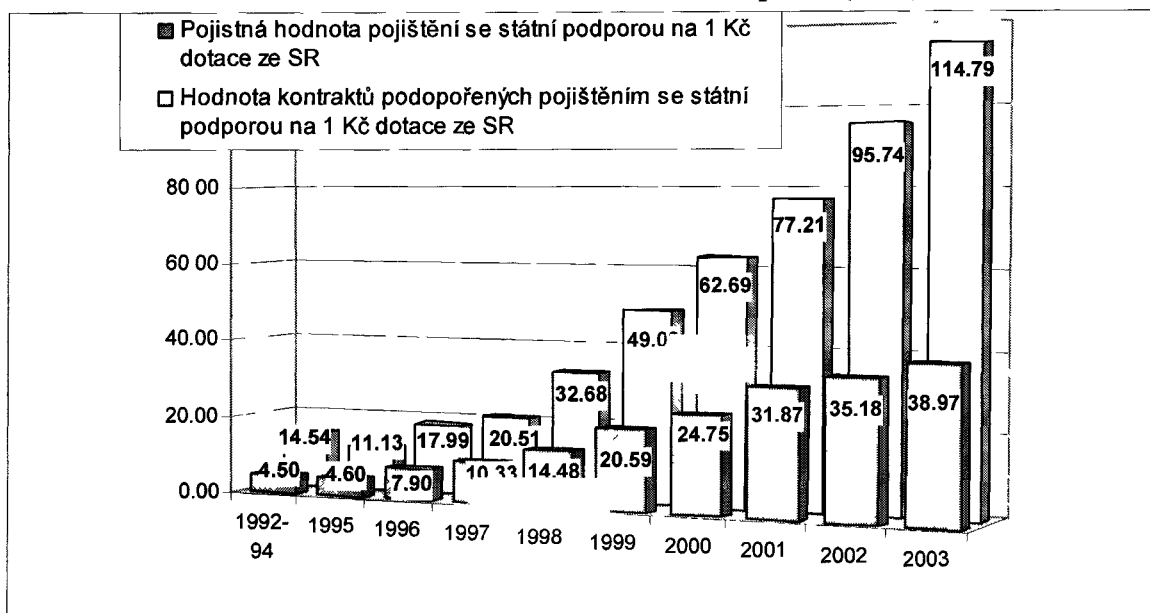

Za celou dobu činnosti EGAP, tj. od roku 1992, pojistil EGAP vývozní úvěry do 83 různých zemí.

Za uplynulých 12 let své činnosti získal EGAP formou vkladů ze státního rozpočtu do svých pojistných fondů na krytí pojištění se státní podporou celkem 4 923 mil. Kč, což znamená, že každá koruna rozpočtových vkladů umožnila pojistit téměř 39 Kč nové pojistné hodnoty (v roce 2002 činil tento ukazatel 35,18 Kč a v roce 2001 pak 31,87 Kč). S ohledem na skutečnost, že celková hodnota pojištěním podpořených vývozních kontraktů je vždy vyšší než vlastní pojištěná hodnota (u dlouhodobých úvěrů kryje EGAP maximálně 85 % hodnoty kontraktu, pojištěné záruky představují pouze 5 až 10 % hodnoty kontraktu), se multiplikační efekt využití rozpočtových zdrojů na podporu exportu prostřednictvím EGAP ještě dále zvyšuje (v roce 2003 tak připadalo na 1 Kč z rozpočtových zdrojů celkem zhruba 114,80 Kč pojištění se státní podporou umožněných obchodních kontraktů). Vývoj uvedených poměrů ilustruje následující graf:

graf č. 5

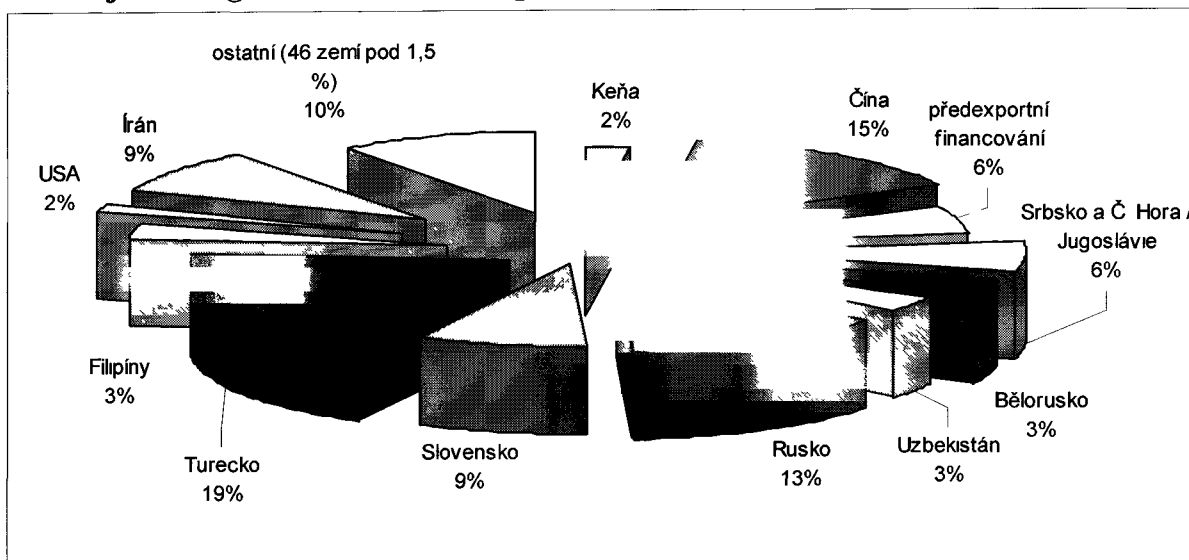
Pojistná hodnota a hodnota kontraktů podpořených pojištěním se státní podporou na 1 Kč vkladů ze státního rozpočtu (v Kč):

3. Pojistná angažovanost a využití pojistné kapacity v roce 2003

Pojistná angažovanost k 31. 12. 2003 činila 78,5 mld. Kč, z toho 76,1 mld. Kč představovaly pojistné smlouvy a 2,4 mld. Kč přísliby pojištění. Pojistná kapacita (120 mld. Kč) tak byla využita na cca 65,4 %

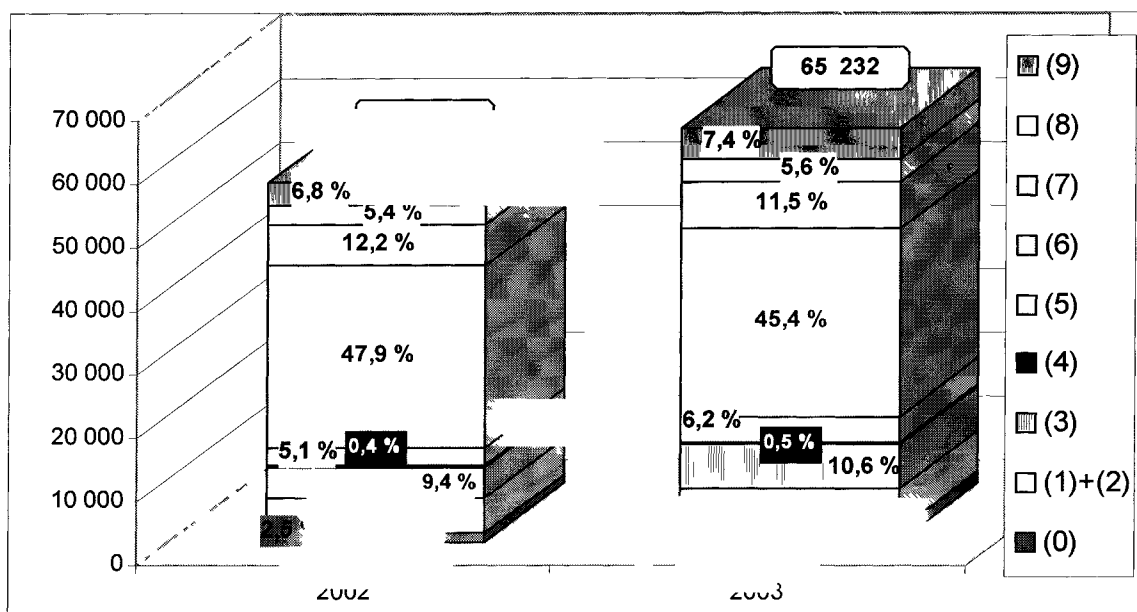
Ukazatel pojistná angažovanost je definován v souladu s § 2 písm. s) zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, v platném znění. Pojistná angažovanost představuje „souhrn hodnot pojištěných vývozních úvěrových rizik z uzavřených pojistných smluv v nominální výši včetně úroků a smluvních poplatků a ze zajišťovací činnosti, snížený o hodnotu rizik, která již zanikla, a hodnot smluv o příslibu pojištění ve výši 50 % jejich nominální hodnoty“.

Pojistná angažovanost v členění podle zemí k 31. 12. 2003:

Vývoj relací v komoditní struktuře pohledávek pojištěných proti krátkodobým komerčním rizikům ilustruje následující graf.

Graf č. 10

Vývoj objemu komerčního pojištění vývozu členěný podle komoditních tříd SITC v roce 2002 – 2003 (v mil. Kč):

0 Potraviny a živá zvířata	5 Chemikálie a příbuzné výrobky
1 Nápoje a tabák	6 Tržní výrobky tříděné podle druhu materiálu
2 Suroviny s výjimkou paliv	7 Stroje a přepravní zařízení
3 Neroztlná paliva, maziva a příbuzné materiály	8 Různé průmyslové výrobky
4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky, vosky	9 Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné

E. Pojišťování malých a středních podniků

Podpora vývozu malých a středních podniků se v rámci působnosti EGAP soustřeďuje především do oblasti komerčního pojištění. Důvodem je převažující charakter výroby těchto podniků, kde převažuje spotřební zboží, materiály, polotovary a součástky, pro které je charakteristické využívání krátkodobých úvěrů.

Z dosažených výsledků v komerčním pojištění vyplývá, že podíl malých a středních podniků vzrostl za celý rok 2003 na téměř 70 % z celkového počtu klientů (v roce 2002 se jednalo o 68,5 % a v roce 2001 o 67 %). **Na celkovém objemu pojištěných pohledávek dosáhl jejich podíl při objemu vyšším než v roce 2002 cca 20,5 % (v roce 2002 to bylo 18,4 % a v roce 2001 cca 19 %).**

Pro toto rozlišení bylo použito kritérium používané v ČR od 1. 1. 2000 a odpovídá metodice EU.

tramvají pro Manilu, a to do počátku roku 2004. K výraznému meziročnímu poklesu došlo i ve výplatách pojistných plnění u komerčního pojištění (cca 61 % roku 2002).

Zároveň se EGAP v roce 2003 podařilo vymoci pohledávky v souhrnné výši 33 mil. Kč, z toho 14 mil. Kč v pojištění se státní podporou.

V průběhu roku 2003 se ve spolupráci s pojištěnými dařilo i nadále předcházet ztrátám a minimalizovat možné škody **zábrannou činností**, která významnou měrou ovlivnila konečnou výši vyplacených pojistných plnění; v roce 2003 bylo zabráněno škodám v souhrnné hodnotě 227 mil. Kč.

G. Výsledky hospodaření společnosti

Hospodaření EGAP se v roce 2003 řídilo obecně platnými pravidly pro pojišťovny ve smyslu zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, a navazujících předpisů, týkajících se tvorby a používání rezerv v pojišťovnách.

Všechny finanční zdroje společnosti (základní jmění, povinný zákonný rezervní fond, rezervy a fondy pro pojištění komerčních i vývozních úvěrových rizik) jsou součástí jmění EGAP a výnosy z nich jsou součástí hospodářského výsledku společnosti.

Samostatný režim má hospodaření s rezervami a fondy pro pojištění vývozních úvěrových rizik definovaných zákonem č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, v platném znění, (tj. teritoriálních rizik a tržně nezajistitelných komerčních rizik), jejichž tvorba a použití se řídí samostatnou vyhláškou ministerstva financí č. 278/1998 Sb. Uvedené rezervy a fondy jsou dle těchto předpisů tvořeny:

- příjmy z pojistného;
- příděly z rozdělení hospodářského výsledku (zisku) společnosti;
- dotacemi ze státního rozpočtu.

Rezervy a fondy pro pojištění vývozních úvěrových rizik mají v hospodaření společnosti zvláštní postavení, neboť kromě zabezpečení finanční soběstačnosti společnosti slouží zároveň jako nárazníková rezerva pro státní rozpočet, který ve smyslu § 8, odst. 1 uvedeného zákona ručí za závazky EGAP z titulu pojištění vývozních úvěrových rizik.

Výše uvedený systém hospodaření EGAP umožňuje jednoznačně sledovat jednak rozsah zdrojů poskytovaných společnosti ze státního rozpočtu, jednak míru jejich využívání pro podporu exportu a v neposlední řadě též efektivitu vlastního hospodaření pojišťovací společnosti.

Tabulka č. 2

Hospodářský výsledek se vyvíjel následujícím způsobem:

<i>(v mil. Kč)</i>	Skutečnost 2001	Skutečnost 2002	Skutečnost 2003	03/02 <i>(v %)</i>
Výnosy	3 066	2 661	2 668	100,3
Náklady	2 987	3 531	2 107	59,7
Hospodářský výsledek	+ 79	- 870	+ 561	x

Poznámka: celkové náklady a výnosy uvedené v tabulce jsou očištěny o účetní náklady a výnosy z termínovaných obchodů s cennými papíry

H. Koncepce dalšího rozvoje společnosti

Usnesením vlády České republiky č. 1263 ze dne 17. prosince 2003 byla schválena „Koncepce dalšího rozvoje státní podpory vývozu formou úvěrového pojištění a financování vývozu se stání podporou na období 2003 – 2006“. Touto Koncepcí, která obsahuje ucelený soubor jak společných, tak i samostatných systémových opatření, reagovaly společně EGAP i ČEB na vládu ČR v únoru 2003 přijatou Koncepci proexportní politiky 2003 – 2006. Schválený dokument zároveň představuje základní strategii obou proexportních institucí na příští 3 roky.

Základním směrem dalšího rozvoje úvěrového pojištění je zvýšení míry využití pojistné kapacity EGAP a rozšíření nabídky úvěrového pojištění se státní podporou o další produkty a služby včetně rozšíření využívání stávajících produktů v nových podmínkách, souvisejících především se vstupem ČR do EU. Koncepce obsahuje jednak společná opatření a programy připravované v součinnosti EGAP a ČEB, jednak vlastní rozšíření produktů a služeb EGAP a systémová opatření nezbytná k posílení postavení EGAP na trhu komerčního úvěrového pojištění.

V rámci **pojištění se státní podporou** se jedná o nové formy pojišťování, které odpovídají změněným podmínkám financování obchodu na zahraničních trzích, využívání mezinárodní spolupráce pojišťoven (formou soupojištění a zajištění) k podpoře projektů, na nichž se podílejí dodavatelé z různých zemí a dále o zvýšenou podporu sofistikovanějších forem pronikání českých vývozců na zahraniční trhy a jejich financování, zajišťovaných prostřednictvím:

- pojištění prospekce trhů (*pojištění dle VPP typu „P“, nabízené od 1. ledna 2004*),
- rozšířeného pojištění akreditivů,
- pojištění konsignačních skladů,
- zesílení podpory malých a středních podniků jednak samostatnými produkty, jednak modifikacemi stávajících produktů, včetně hledání legislativních možností zahrnutí pojištění malých a středních podniků do režimu státní podpory,
- rozšíření podpory investic o pojištění některých komerčních rizik,
- rozšíření pojištění předexportních úvěrů o investice do výroby,
- rozšíření nabídky vymáhání pohledávek.

V komerčním pojištění je pro EGAP rozhodujícím strategickým cílem udržení si vedoucího postavení na trhu v podmínkách zesílené konkurence a zhoršující se škodovosti, které vytvářejí tlak na jeho celkovou efektivnost. Tato strategie dále vychází ze skutečnosti, že posláním EGAP je, na rozdíl od ostatních komerčních pojišťoven na českém trhu, nabízet toto úvěrové pojištění všem segmentům trhu, a to se zvláštním důrazem na malé a střední podniky. To, spolu s nutností dořešit řadu systémových a organizačních otázek spojených s formou oddělení komerčního pojištění od pojištění se státní podporou ve střednědobém horizontu, bude v konkrétní rovině znamenat především:

- segmentaci komerčního pojištění na rozdílné podprodukty pro různé skupiny vývozců,
- zvláštní režim pro malé a střední podniky s jejich odděleným sledováním,
- rozšířenou nabídku pojištění pohledávek pro velké vývozce,
- spolupráci s Czechinvestem při nabídce pojištění zahraničním investorům,
- zvláštní produkt pro pojištění factoringu,
- využití možnosti nabízení služeb EGAP v zahraničí po vstupu do EU,
- zdokonalení bezdokladové elektronické komunikace s klienty formou on-line přístupu do databáze EGAP i do databáze COFACE s možností samoobslužného potvrzování úvěrových limitů,
- využívání ratifikačních modelů pro zabezpečení konkurenční úrovně pojistných sazeb.

V souvislosti se stanovenými cíli byla v roce 2003 na základě výsledků analýzy provedené externí poradenskou firmou přijata některá **organizační opatření**, jejichž smyslem bylo především zefektivnění řízení, snížení administrativní náročnosti a úspory provozních nákladů. V červnu 2003 byla zrušena funkce statutárního náměstka generálního ředitele, přičemž činnosti vyčleněné dříve do samostatného úseku (zejména právní, organizační, analytické a public relations) přešly do přímé

Počátkem prosince 2003 podepsal EGAP, obdobně jako 16 dalších úvěrových pojišťoven, Rámcovou smlouvu s Obchodní bankou Iráku (TBI) a s Provizorní koaliční správou Iráku (CPA), jejímž účelem je podporovat prostřednictvím pojištění akreditivů dovozy zboží a služeb do Iráku a tím napomáhat obnově země.

Nadále úspěšně pokračovala spolupráce EGAP v komerčním pojištění v rámci Credit Alliance vedené francouzskou pojišťovnou COFACE. Byla zahájena negociace užšího propojení databází obou společností, která by měla umožnit přímý elektronický on-line přístup klientů EGAP do databáze COFACE a samoobslužného využívání služeb funkcí „@rating“.

J. Další fungování EGAP v podmínkách členství v EU

Základní směry dalšího rozvoje úvěrového pojištění jsou nastíněny v Koncepci dalšího rozvoje, popsané v kapitole H. Platná legislativa i interní předpisy fungování společnosti jsou konformní s pravidly pro státní podporu exportu platnými v rámci EU. Mechanismus těchto pravidel se však často mění v závislosti na trendech mezinárodního obchodu a souvisejících oblastí jako je ochrana životního prostředí, omezení neproduktivních obchodů apod. Tyto nové trendy se promítají do mezinárodních smluv a ujednání, které jsou v rámci Evropské Unie přijímány jako závazné předpisy. S ohledem na časté změny a úpravy pravidel Evropská komise proto doporučuje, aby členské státy tyto změny nepřenášely do zákonů ale řešily je resortními předpisy a opatřeními.

Z hlediska naplňování schválené Koncepce konkrétními opatřeními se jako nejaktuálnější problém jeví vytvoření pravidel pro režim podpory vývozu zvláštního národohospodářského zájmu, tj. případů nadměrného rizika na straně zahraničního kupujícího, obchodně politických důvodů anebo z důvodů zachování výroby ve výrobním oboru nebo v regionu sídla vývoze.

Výraznější změny lze očekávat v komerčním pojištění, neboť v důsledku volného pohybu služeb budou moci na český trh volně vstupovat pojišťovny z členských zemí EU a pojištění zde volně nabízet, aniž by potřebovaly českou pojišťovací licenci. I ty velké úvěrové pojišťovny, které již jsou na českém trhu zastoupeny avizují agresivnější přístup k posílení svých pozic na českém trhu. S ohledem na doporučení Evropské komise a v souladu s trendy v ostatních členských zemích se proto připravuje vyčlenění komerčního pojištění EGAP do dceřinné společnosti a její následné spojení se strategickým partnerem. Cílem by mělo být další zefektivnění této činnosti při zachování a dalším rozšíření nabídky služeb českým podnikům.

Představenstvo a dozorčí rada společnosti pracovaly k 31. 12. 2003 v tomto složení:

Představenstvo EGAP:

předseda: Ing. Ladislav Zelinka - MF

1. místopředseda: Ing. Václav Petříček, CSc. - MPO

2. místopředseda: Ing. Pavol Parížek - generální ředitel EGAP

členové:

Ing. Vlastimil Gejdoš, CSc. – MPO

Ing. Tomáš Husák – MZV

Ing. Karel Venera – MZe

Ing. Milena Horčicová, CSc. - MF

Ing. Tomáš Révész - ČEB (*do 5. 6. 2003*)

Ing. Josef Tauber - generální ředitel ČEB (*od 5. 6. 2003*)

Ing. Karel Šimsa - náměstek generálního ředitele EGAP

Dozorčí rada EGAP:

předseda: JUDr. Miroslav Somol, CSc. – MPO

místopředseda: Ing. Jiří Šiman - MF

členové:

Ing. Helena Knížková – MZV

Ing. František Mach - MZe (*do 7. 11. 2003*)

Bc. Petr Krejčí – Mze (*od 7. 11. 2003*)

Ing. Pavel Klaban - EGAP

Ing. Ladislava Soukupová - EGAP